

Győri László

Az álnok

Egy véletlen folytán egyszer csak ráragad az emberre, hogy ezt vagy azt szereti a legjobban, a kék a kedvenc színe, a hortobágyi palacsinta a legkedvesebb étele, csütörtök a szerencsés napja, csütörtökön kell neki kedveskedni, csíkos inget vesz föl a legszívesebben, odavan a marcipánért, igen, valami tévedés folytán olyan hiedelmek ragadnak rá, amelyekre sohasem gondolt, a kéket egyáltalán nem kedveli, a hortobágyi palacsintának már a nevétől is borzong, a marcipánt odébb tolja, lehetőleg nem csütörtökön veselkedik neki a legkisebb munkának is, de hát úgy élünk, hogy bármennyire is szeretjük egymást, bármennyire igyekszünk is figyelmesek lenni egymás iránt, az efféle tévedések egy-egy óvatlan, nem kellő figyelemmel kiejtett mondat folytán a legendáriumba kerülnek, előbb csak halványan, később, amint az ember ismét óvatlan, mintegy meghelyesli a lassan formát öltő hiedelmet, s később már – hiába szeretné – nem bírja magáról levakarni, s ha erőtlen jellem, már semmit sem tesz, hogy megfordítsa a biztos hitet, örökre ráakaszkozik.

Alásónyi Vilmos valószínűleg az erőtlen, a könnyen beletörődő jellemek közül való, minden ünnepre Sportszeletet kap, sőt nem is egyet, általában kettőt-hármat, s Alásónyi, a gyöngé jellem, össze szokta rá csapni a kezét: – Nahát, mit nem kaptam! Sportszelet, nem is egy, három! – S a fia meg a felesége szintén összecsapják a kezüket: – Nahát, mit nem kaptál! Sportszelet, nem is egy, három! – Mindig ugyanaz a játék esik a csokoládéval, s mind a hárman ironizálnak rajta, ketten, a kislánya meg a felesége abban a jóhiszemben, hogy a férj, az édesapa valami rejtélyes oknál fogva istenbizony a Sportszeletet imádjá mindenekfölött. Alásónyi ironiája anélkül, hogy tudná a család, egészen más, a kétféle ironia látszatra mindig egyforma, Alásónyi pontosan ugyanazzal a hanghordozással, mondatdallammal szól, mint ők, így aztán a békés harmónia burka veszi őket körül. Ebben a békés harmóniában egyformának tetszik mind a három mondat, mintha Alásónyi ugyanazzal a tartalommal ironizálna, mint akiktől kapja a csokoládét. Ha megkérdeznénk tőlük, hogy Vilmos, az édesapa, a férj mióta is rajong a Sportszeletért, bizony nem tudnának rá válaszolni, erre a kérdésre jószereivel maga Vilmos úr sem tudna világos feleletet adni. Egyszer véletlenül a Sportszeletre nézett a boltban, s odanyúlt érte? Vilmos, aki azt szereti. Időtlen idők óta szereti, időtlen idők óta a legjobban szereti, el kell neki hinnünk, bármilyen furcsa is, hogy egy közön-

séges, elég jellegtelen, habár időtálló, halhatatlan csokoládéfajta a bálványa. Az első szeletet sürgősen ki szokta bontani és körbekínálja, szertartásszerűen, ők pedig szertartásszerűen fejüket rázzák. Már nem mondják ki, hogy nekik bizony nem tetszik ez az állatfajta, csak elfordulnak tőle. Már nem borzonganak bele, szelíd lélekkel viselik el a Sportszelet szeretetét.

Alásonyi a Sportszeletet életében csak egyszer szerette, egyetlen egyszer. A boldogság tettetése vitte rá a lelkét úgy érezni, hogy szívből szereti.

Hajnalban kelnek, a disznófalka hangosan visít. A négy gyereknek, a négy unokatestvérnek egytől egyig maga vágta botja van, vékony, vesszőnek is lehetne mondani, azzal hajtják a tarlóra őket. A malacok, a süldők, a kocák, a kanok iramodnak a bejárón kifelé, a dűlön túl tarló van, tarló, két kukoricatábla közé szorítva. A tarlón megállapodik a jószág, leszegi a fejét az egész falka, kalászt keres, árpakalászt, búzakalászt, az aratás mindig odateríti a maga ajándékát, hiába húzzák el a tarlót, a gereblye ritka fogai közt hátracsuklik a kalász, a tarló torzjai közé bújik, a falka azon csámcsog, nagy szőnyegben hullámszik előre, nem tolakszik egy sem, hiába éri a sok disznóhát egymást, hiába súrlódik egymáshoz a sörte, egyik sem agyarog, egyik sem kap oda a másikhoz, mégis lel mindegyik egy-egy jó kalászt, s ahogy csámcsognak, kibukik pofájuk sarkán a hab, egyre vastagabban, egyre fehérebben, még hallgatni, nézni is öröm. Legalábbis úgy véli a négy kanász. A csemcseges minden egyéb hangot a levegőbe fullaszt, nem hallani a légyzűmmögést, amely legyek a falkát elkísérték, szomorún hagyják el őket, eloldalognak, szerteszélednek a tarlón elhullajtott trágyahalmok felé. Némelyik a kiskanász lába szárára ül, a kiskanász odacsap, az is megesik, hogy feledékenységében a botjával suhint oda. Lábbeli van rajtuk, szandál, vagy ahogyan ők mondják: szanda. Aminek természetesen megvan a maga oka, ami azonban ezen a délelőttön érdektelen. A két lány idevalósi, a két fiú a városból érkezett. A tanyasi suhancok mezítláb hasítják a tarlót, mégsem szúrja a talpukat, a bokájukat, ügyesen úsztatják a lábukat a torzson, nem fölülről talpalnak alá, előrehúzzák, úgy, hogy lehajlik tőle a torzs. A négy kiskanász nem tudja utánuk csinálni, jobb a békesség, tehát *szandában* járnak.

A tizennégy éves kislány sír. Nem tudják megvigasztalni. Most járta ki a nyolcadik osztályt, tegnap hozta a levelet a postás, hogy nem vették föl a technikumba. Én miért nem járhatok iskolába? – kérdezi a szeme. A nővérem orvos lesz ma holnap, én meg a disznót őrzöm majd örökké? Utána is iramodik annak, amelyik beórlázkodott a kukoricásba, s csépel a bottal: – Kustyi, te, az apád hétszentségit! Mész vissza rögtön! – A disznó visítva inal vissza a jó magaviseletűek közé. Vili már éppen elindult, hogy ő is adjon egyet neki, de már nincs rá szükség, helyreállt a rend. A falka egyre nyugtalanabb, veszettül tűz a nap, az eleje kinyúlik, a tanya felé ömlik, tíz óra felé járhat az idő, szomjasak, a víz befelé hurcolja őket. Hát akkor neki! Némelyik már veri a port, a többit ők verik befelé. Vizet húznak a betonvályúkba, Hektor, a kutya ki van kötve, ugrál, dühösen, a láncon előre-hátra

zökkenve ugat feléjük. Nincs módja egyébre, csak éjszakára veszik le a nyakáról kóbor lelkek ellen, olyankor kölönc csépli, nehogy héthatárnak menjen. De az még messze van. A disznókat berendezik az ólakba, zöldet kapnak, mislinget, lucernát, hogy teljessé tegyék a csemecseget, mert bármennyire is meg van a tarló gazdagítva, az a teríték csak vékony azon az abroszon. A bejárón egy férfi imbolyog befelé, lassan lépked, a fejét leszegi: a Miska! A bolond Miska, a falu bolondja, szerencsétlen. Fekete a szeme, sűrű fekete a lobonca, a kezét ökölbe szorítja, a karját, mind a két karját könyékig a derekának szorítja, alsó karjai előrenyúlnak mereven, mozdulatlanul, úgy lépked lassan befelé. Gödröt ás, kimeri az árnyékszékot, oda hordja, ami a fatákolmány mélyén dagadozik. Egy kis pénzt vetnek, ebédet adnak neki, meg van elégedve a világgal.

Az ebéd egyelőre odébb van, még csak fő a zöldbaleves, a tészta. A gyerekek árnyékba húzódnak.

A nagyobb lány, Ella szipogva gyúrja a sarat. Talán az iskola miatt, vagy talán az apjára gondol, aki egy rossz helyen kiejtett mondat miatt Rákosi börtönében senyved második esztendeje. Odanéz az ökrökre, a két nagy szarvú szürkére, a két-két hatalmas ág föl-alá imbolyog, ahogy bólogatnak. A vályúra kéne vinni őket, de kedvetlenül elfordítja róluk a fejét.

Vili is leguggol, vályogot vet, egy gyufásdoboz a formája, sár a vályog, a fal aljában, ahová a legerősebben tűz a nap, hogy éget, kiteríti őket szép sorjában száradni. Már a harmadik héten van idekinn a tanyán, kezd már nyugtalankodni. Nem túl anyás ugyan, de azért csak hiányzik neki az édesanyja, már két vasárnap is úgy múlt el, hiába ígérte, megnézlek, hogy rosszalkodsz, elnyelte a város. Ervint mind a két vasárnap meglátogatta az anyja, nem hosszú időre, sőt még egy inget is kapott tőle, egy rövid ujjú nyárit, vadonatúj, nem a váltást, azt is, de újat is. Milyen jó neki! A váltás ruha már neki is ráférne, új ing, ha nincs, nem baj, nem is kell. Jó az a két régi, ősszel, majd az iskolába. Tűnődik: vajon most éppen mit csinál? Eteti a tyúkokat? Vizet húz? Hát a nagyanyja? Bibliát olvas? Főz? Fát hasogat télire? Biztos már a tönköknek is nekilátott, s ahogy veri beléjük az éket, még kisebb, még hajlottabb, vagy Isten bocsássa meg a szavát: még annál is görbébb, mint amilyen volt. Volt-e vasárnap templomban? Persze, hogy volt, miért ne lett volna, még így, betegen is. Egyre soványabb, valami baj érte, minek hasogatja most is a tuskókat? Hát az édesapám? Két hónapja nem látta, idestova már két hónapja, úgy eljárt az idő. Lent van a bányában? Milyen az a bánya? Amilyet a filmekben látott? Mi tagadás, összeszűkül a szíve, mit csinálhat az én édesapám oda messzire, északon?

Vizet húz a kútból, Ella odakiált neki: – Itt van apukád! – Vili hátrafordul, csakugyan egy ember nagyobbodik a bejárón. Már ő is megismeri. Lejáratja a vödört a kútba, s lassan az ember felé indul az udvaron át. Nem fut, csak lépked. Összeérnek. – Szervusz, kisfiam – mosolyog rá az édesapja. – Szervusz, kisfiam, szedelőzködj, meghalt a nagymamád. – Vili nem érti. Meghalt? Hogy történhetett? Nem szokás csak úgy meghalni! – Én meg otthagytam a bányát, nem lesztek most már egyedül. – Hát a disznókkal mi lesz? – kérdezi a kisfiú. – Meglesznek

azok nélkül is. Köszönj el a nagynénédétől, még elérjük a vonatot. De hoztam neked valamit.

Az édesapa elővesz a zsebéből egy zöld csokoládét. Egy labda röpi rajta, az van ráírva, hogy Sportszelet. A nagy melegben puhára olvadt, egyik sarkán kifelé türemlik, alaktalan, bágyadt, elfonnyadt csokoládé. Lehasogatja róla az ezüstpapírt, az ujjja tiszta ragacs, boldogan majsolja, hogy örüljön, aki hozta. Pedig belülről nagyon el van keskenyedve: ilyen hitvány, filléres csokoládét hozott csakugyan az édesapja? Egy kicsit azért megemberelhetette volna magát, nem tett neki egy kicsit jobb, egy kicsit érdemesebb csokoládéra? Az anyukája szebbet, finomabbat hozott volna. Egyáltalán nem boldog, kis híján arra a gondolatra vete-medik, bárcsak ne is jött volna ki érte! Kemény, szívtelen ember, ennyit ér csak neki? Egy Sportszeletet? Boldogan kell ennie, mert ezt a csokoládét az édesapja hozta, és lassan-lassan boldogan is harapdálja.